

Tisková zpráva: *Století na vlnách*

Spisovatelka, překladatelka, nakladatelka a organizátorka Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě Markéta Hejkalová napsala román nazvaný *Století na vlnách*, který v Hostu vydáváme. Po předcházející knize *Dům pod náměstím* situované do Havlíčkova Brodu působí *Století na vlnách* mnohem kosmopolitněji, děj je rozkročený mezi Českem a Finskem.

V jeho středu stojí postava maršála Mannerheima, skutečná historická persona. Další události už jsou však fikcí, rozvinutím motivu Co by se stalo kdyby...

„Ve *Století na vlnách* je fakticky správně všechno, co se týká Carla Gustafa Mannerheima jako historické osobnosti, dějinných událostí a také většina místopisu. Co jsem si vymyslela, jsou osudy navázané na Dorotheu, tedy hlavní hrdinku,“ vysvětluje Markéta Hejkalová. Postava z finských dějin je jí blízká i proto, že sama finštinu studovala a několik let působila jako kulturní atašé v Helsinkách. Do české literatury tak *Stoletím na vlnách* vnáší zajímavou perspektivu, kterou u nás zná málokdo – o Mannerheimovi ani o historických událostech finského dvacátého století se v Česku příliš neučí.

Kdo tedy byl Carl Gustaf Mannerheim? Jeden ze zakladatelů samostatného Finska, které bylo do roku 1917 součástí Ruska, sloužil v Petrohradě u carské jízdní gardy, postupně se vypracoval a byl pověřen úkoly diplomatické povahy, třeba cestou do Číny a Střední Asie na začátku dvacátého století. Po revoluci z Ruska odešel, zdálo se, že na odpočinek, ale ukázalo se, že ho ještě čeká zásadní životní období. V prosinci 1917 získali Finové nezávislost, tehdy ji potvrdil Lenin, Trocký i Stalin, vzápětí ale vypukla občanská válka mezi bílými a rudými. Sovětské Rusko se nechtělo smířit se samostatností Finska, usilovalo o nastolení svého vlivu a znovupřipojení Finska, ale roli hrály i sociální důvody, k rudým se přidávali chudí pachtýři, kteří chtěli zlepšit své bezprávné postavení. Mannerheim stál v čele těch „bílých“. Válka byla krutá, obě strany se dopouštěly bezpráví, vraždily, popravovaly bez soudu. Nicméně bílí zvítězili a Mannerheim v květnu 1918 vjel na bílém koni do Helsinek jako vítěz.

Jenomže jaký to byl člověk? To je to, co může spisovatelský zájem vzbudit spíš! „Mannerheim byl především voják, rozhodně to nebyl muž míru, dokonce měl plány na intervenční tažení do sovětského Ruska a svržení bolševické moci! V mládí byl miláček žen a petrohradských salonů, uměl si užívat života, byl to dobrodruh. V muzeu v jeho domě v Helsinkách je vystavené polní rozkládací lůžko, na kterém běžně spával i doma, aby si připomínal vojenské časy. A kůže z tygra, kterého ulovil v Indii,“ vysvětluje Markéta Hejkalová.

Finové dnes berou Mannerheima jako nezpochybnitelného zakladatele Finska: má v centru Helsinek jezdeckou sochu a je po něm pojmenovaná hlavní třída v hlavním městě. Stal se Největším Finem, tedy výhercem soutěže podobné té naší o největšího Čecha. Založil fond na ochranu dětí, který je dodnes respektovaný a lidé na něj posílají peníze. „Navíc po vypuknutí války na Ukrajině se ve Finsku zcela zásadně proměnila atmosféra. Byla jsem tam krátce po ruské invazi a nemohla jsem té proměně Finů uvěřit. Všude znělo: „Nedáme se, vstoupíme do NATO!“ To je obrovský názorový obrat. A k Mannerheimovi se najednou v tomhle kontextu lidé vracejí jako k osvoboditeli, jeho duch znovu ožil. Ne všechny jeho stránky jsou vnímány jednoznačně pozitivně – Mannerheimův vztah k ženám by v kampani MeToo asi neobstál, a zrovna tak by ochránci přírody nebyli nadšeni z jeho lovecké vášně. Tyhle kritické motivy se ve *Století na vlnách* také objevují,“ líčí autorka s tím, že když roce 1939 Sovětský svaz napadl Finsko, Mannerheim se stal znovu vrchním velitelem ozbrojených sil a přivedl

Finsko ne úplně k vítězství, ale jistě ne k prohře. V roce 1944 se Finsko vyvázalo z druhé světové války, přišlo sice o Karelii, ale udrželo si samostatnost. Bohužel nastalo i převlékání kabátů. Do té doby bylo Rusko pro Finsko nepřítelem, od té chvíle se stalo oficiálním bratrem na věčné časy a nikdy jinak. Přepisovala se historie, některé knížky se vyřazovaly z knihoven. Dokonce i některé knihy takových autorů, jako byl Mika Waltari. Ještě dva roky po válce byl Mannerheim prezidentem, ale do téhle nové doby už se nehodil. Všechna zahraničně-politická rozhodnutí a asi i ta zásadní vnitropolitická jeho následovník v prezidentském úřadě Urho Kekkonen chodil projednávat se sovětskými pohlaváry do sauny na sovětském velvyslanectví. „Což by bylo něco, co by Mannerheim nepřipustil. Finsko se po válce stalo „mostem mezi východem a západem“ a zejména v zahraniční politice se muselo ohlížet na zájmy a přání Sovětského svazu. Třeba když na západě vyšlo Solženicynovo Souostroví Gulag, nemohlo oficiálně vyjít ve Finsku, ministerstvo zahraničí to nedoporučilo. Takže kniha vyšla ve finském překladu ve švédském nakladatelství a ve všech knihkupectvích se běžně prodávala, oficiálně ale ve Finsku nikdy nevyšla. Další paradox byl například ten, že čtyřmilionové Finsko vyrábělo a dodávalo jídlo do třístamilionového Ruska, v obrovském množství. Už když jsem studovala v osmdesátých letech ruštinu v Moskvě, běžně se tam neprodávala ruská vajíčka, ale finská vajíčka, žádné ruské mléko, ale finské mléko...“ dokresluje Markéta Hejkalová podobu dějin, o nichž nemáme u nás v Česku příliš tušení.

K dispozici je vám i tento rozhovor s autorkou o knize, který můžete libovolně využít k citacím:

Století na vlnách jsem napsala z lásky k Finsku

Kolem Carla Mannerheima, tedy reálné dějinné osobnosti, vytvořila Markéta Hejkalová fiktivní příběh postavený na „Co by se stalo, kdyby...“

Jak tenhle zvláštní formát vznikl?

Ve *Století na vlnách* je fakticky správně všechno, co se týká Mannerheima jako historické osobnosti, dějinných událostí a také většina místopisu. Co jsem si vymyslela, jsou osudy navázané na Dorotheu, tedy hlavní hrdinku.

Jak jste k ní dospěla?

V základu stály deníky mé prababičky ze strany mého táty. Všech šest jejích dětí dosáhlo výrazného postavení, známý je třeba Albert Pražák. Tahle prababička si u každého svého porodu psala podrobný zápis včetně zdravotního stavu dítěte, poznamenala si míry a váhy – a pouze v případě mého dědečka Richarda je ten zápis poněkud zvláštní. Jakoby se ani nenarodil jí. V domě se najednou rozezněl dětský pláč a ona si to dítě od prvního okamžiku „zamilovala, ač si to nepřála“. Zvláštní.

Co jste vypátrala?

Nic! Dokonce si myslím, že to třeba ani neznamena nic podezřelého, možná ten zápis psala prostě v nějaké zvláštní náladě či situaci. Ale nemusíte nutně všechno vypátrat, můžete si to vymyslet, pokud píšete beletrii.

Měl Mannerheim ve skutečnosti nějaké vazby na Československo?

Jezdil do Mariánských lázní a v jeho muzeu je vitrína s českým sklem. Kdysi mi napsala jedna česká paní, že její babička nebo prababička byla Mannerheimovou služkou, když v první světové válce bojoval (jako ruský důstojník) v Polsku. Tehdy jsem po tom nijak nepátrala, ale nějak mi ta myšlenka uvízla v hlavě a teď se zhmotnila do fiktivní postavy Dorothey Illingové.

Století na vlnách je velmi zalidněná kniha.

A to byste ještě měla vidět, kolik postav z původního rukopisu jsem vyvraždila!

Jak se vám dařilo udržet v tolika postavách systém?

Původně jsem psala chronologicky od narození Richarda, takže jsem pak tok vyprávění navíc ještě otáčela od současnosti do minulosti, což se zase projevilo na tom, co musíte hlídat a uhlídat. Ještě v poslední korektuře jsem našla, že nesedí příčina a následek, že ve dvacátých letech postavy vědí o události, která se měla stát o deset let později. Pořád jsem počítala, jestli mám správně roky, komu je v kterém roce kolik a kdo se zrovna komu kdy narodil. Bylo to složité, ale když lidé přemýšlejí o svém životě, většinou také začínají v současnosti a postupují do minulosti, ne naopak. Jsem velmi napjatá, jestli se mi tohle „psaní proti času“ podařilo a doufám, že čtenáři tenhle postup přijmou a neobjeví v románu nějakou faktickou či chronologickou chybu.

Přemyslím, jak moc toho ví běžný čtenář o Finsku a jeho dějinách a říkám si, že pro mnoho lidí může být Století na vlnách taková pozvánka k tomu začít se o Finsko víc zajímat. Myslela jste na něco takového, když jste knihu psala?

Psala jsem ji z lásky k Finsku, ale tenhle motiv byl až na druhém místě. Chtěla jsem vyprávět příběh Dorothey, kterou v dětství potkala dost strašná věc (tu samozřejmě nemůžu prozradit). Ona se jí může buď nechat zlomit, nebo se s ní nějak vypořádat. Takový je osud mnoha lidí – ani Mannerheim neprožil úplně šťastné dětství, a ani Finsko nemělo zrovna ideální východiska své samostatné existence. Boj s nepříznivým osudem, to je hodně finské téma. Musím ale přiznat, že když jsem ve Finsku v devadesátých letech žila a pracovala na ambasádě, byla jsem k Finsku hodně kritická.

V čem?

Finsko bylo v devadesátých letech nejdepressivnější země na světě, vyhrávalo žebříčky v počtu sebevražd. Lidé se báli, jestli obstojí v konkurenci, propadali depresím, na každý problém hned hledali odbornou pomoc, místo aby se svěřili někomu blízkému, hodně pili, ostatně filmy, které natočil Aki Kaurismäki, to je Finsko, jaké jsem v devadesátých letech poznala! Některé věci jsem samozřejmě oceňovala – přímost, přesnost, spolehlivost, společenskou soudržnost, a také to, že všechny věci byly vymyšlené tak, aby fungovaly a aby se s nimi lidem dobře žilo, v tom je podle mě tajemství úspěchu finského designu. A teď jsou Finové na předních místech v žebříčcích štěstí, dokonce snad byli zvoleni nejšťastnějším národem na světě. Tomu sice úplně nevěřím, ale atmosféra ve Finsku se skutečně změnila, lidé jsou optimističtější, otevřenější... a ano, šťastnější. Osudy a příběhy národů se vyvíjejí zrovna tak jako lidské životy, právě o tom je Století na vlnách. Konce jsou důležitější než začátky.

Box

Markéta Hejkalová (1960)

Spisovatelka, překladatelka a zakladatelka Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě. Je dcerou spisovatelky Hany Pražákové a historika a hungaristy Richarda Pražáka.

V roce 1994 spolu s manželem Martinem Hejkalem založila nakladatelství Hejkal. V něm vydávala jednak svoje knihy, zejména pak ale překlady z finštiny a dalších jazyků.

V letech 1996 – 1999 pracovala jako konzulka a kulturní atašé na českém velvyslanectví v Helsinkách.

V roce 2022 jí v nakladatelství Host vyšel román Dům pod náměstím.

Recenzní výtisk Století na vlnách vám ráda zašlu, s autorkou vás propojím, pokud budete mít zájem o rozhovor.

Klára Kubíčková

nakladatelství Host

774 443 602

kubickova@hostbrno.cz

www.hostbrno.cz